

echter met buitenlanders verkeerden moest, hadden allen kennis genoeg van de Grieksche taal, daar deze aan het beschaafde deel des volks door leermeesters nauwkeurig onderwezen werd, en de groote menigte zich deze taal door het openbaar gebruik gemakkelijk eigen maakte. Bij de godsdienstoefeningen werd de Wet in het Hebreeuwsch voorgelezen, de psalmen in het Hebreeuwsch gezongen; maar er waren in de synagogen mannen tegenwoordig, die in het Arameesch, en bij de Hellenisten in het Grieksch de Schrift verklaarden. In scholen en huisgezinnen werd de Bijbel over het algemeen in het Grieksch gelezen, daar de Wetkenners en Schriftgeleerden de studie van den oorspronkelijken tekst en deszelfs ware en overgeleverde verklaring voor zich zelve opeischten." ¹⁾

Indien het zou mogen gelukken aan te toonen, dat in plaats van de Grieksche vertaling van het Oude Testament door de bewoners van Palestina een andere Volksbijbel gebruikt werd, dan moest ook de zekerheid, waarvan Wichelhaus spreekt, dat onze Heere dikwijls Grieksch gesproken heeft, verdwijnen. Inderdaad heeft Eduard Böhl ²⁾ het bestaan van zulk eenen Volksbijbel, die van de LXX haast niet anders dan in de taal verschilde, door grondige, en met verrassende resultaten bekroonde navorschingen aangetoond. De vertaling der LXX had ingang gevonden in Palestina, maar had hier als het ware het kleed der landstaal aangetrokken, zonder dat woord voor woord overgezet was. Deze landstaal was een Arameesch dialect. „Das Aramäische giebt in den Reden Jesu den Knochenbau ab, über den das griechische Sprachgut der Evangelisten nur locker und fast durchsichtig sich hinbreitet. Wo wir fest zutasten, stossen wir auf das knöchige aramäische Gerüste, dem das üppige Griechische nur zur Noth ansteht.“ Dat de apostelen ook reeds, voordat zij heengingen, om het evangelie te prediken aan alle creaturen, een weinig Grieksch kunnen verstaan en gesproken hebben, wordt niet ontkend.

¹⁾ Vergel. ook van denzelfden schrijver: *De Jeremiae Versione Alexandrina*. p. 32 sqq.

²⁾ 1°. *Forschungen nach einer Volksbibel zur Zeit Jesu und deren Zusam-*